

Dit profiel dient gelezen, geïnterpreteerd en gebruikt te worden in combinatie met de leeswijzer, waarin de noodzakelijke uitleg van de verschillende paragrafen vermeld is.

Kleine rietgans (*Anser brachyrhynchus*) A040

1. Status:

Niet in Bijlage I genoemde en geregeld voorkomende trekvogel zoals bedoeld in artikel 4.2 van de Vogelrichtlijn. Voor Natura 2000 relevant als niet-broedvogel.

2. Kenschets

Beschrijving: De kleine rietgans is een bijzondere soort met een uitgesproken beperkt verspreidingsgebied. In Nederland pleistert 's winters de op Spitsbergen broedende populatie, waar Nederland gezamenlijk met België, Denemarken en Noorwegen verantwoordelijk voor is. Noord-Duitsland heeft zijn oude betekenis van belangrijk overwinteringsgebied voor deze soort geheel verloren. De kleine rietgans komt alleen in ZW- en centraal Friesland in belangrijke aantallen voor, en voorts in Vlaanderen (België). De soort slaat om onbekende redenen alle andere geschikte ganzengebieden over.

Relatief belang binnen Europa: De staat van instandhouding van de populatie in de Europese Unie is volgens 'BirdLife' gunstig. De kleine rietgans broedt op Groenland, IJsland en Spitsbergen. De hele wereldpopulatie (circa 280.000 vogels) overwintert in de Europese Unie. De populatie van Spitsbergen (37.000 vogels) pleistert in oktober en november in Friesland en verblijft gedurende het merendeel van de winter in Vlaanderen en Denemarken.

3. Ecologische vereisten

Leefgebied: Het verspreidingsgebied van de kleine rietgans is beperkt tot een klein netwerk van specifieke voedsel terreinen en slaapplekken. In Nederland is de soort voornamelijk te vinden in Zuidwest-Friesland. De kleine rietgans heeft voorkeur voor open graslandgebieden (zijn voedselgebied) in de nabijheid van grote wateren (zijn slaapplek). De soort vertoont een sterke neiging tot vorming van grote concentraties, soms is de gehele aanwezige populatie verdeeld over slechts enkele grote groepen in het voedsel terreinen of op de slaapplek. Kleinere aantallen komen ook wel voor in gemengde groepen met de kolgans. De kleine rietgans heeft een sterke 'traditionele' binding met voedsel terreinen en slaapplekken. Zijn favoriete slaapplekken zijn in ons land enkele meren in Zuidwest-Friesland en de ondiepe kustzone van de Friese IJsselmeerkust. Door een nauwe binding met pleisterplaatsen in de buurlanden zoals Denemarken en België, is de aanwezigheid van de soort in ons land sterk afhankelijk van de omstandigheden daar. Zo is in veel jaren het moment van aankomst in Nederland gerelateerd aan de mate van verstoring in Denemarken.

Voedsel: De kleine rietgans is een planteneter. In de traditionele voedselgebieden in Friesland foerageert de soort uitsluitend op cultuurgrasland. Incidenteel worden ook wel groepen van de soort daarbuiten op akkers met oogstafval gezien. In België foerageert de kleine rietgans eveneens voornamelijk op grasland, maar in Denemarken en Schotland foerageert hij op akkers met graanstoppels of ingezaaid graan. De specifieke voorkeur voor gras in ons land bevestigt de hoge mate van traditiegetrouwheid bij deze soort die we ook zien in gebruik van voedsel terreinen en slaapplekken.

Rust: Door de geringe verspreiding en de neiging tot sterke concentratievorming is de kleine rietgans een kwetsbare soort en algemeen erkend als één van de meest storingsgevoelige ganzensoorten. Een combinatie van rustige en veilige slaapplekken (vrij van roofdieren) en

voedselterreinen is een eerste vereiste voor het gebruik van een gebied als pleisterplaats. Mede vanwege het voorkomen in grote concentraties is de soort erg gevoelig voor verstoring door landbouwwerkzaamheden en jacht, evenals laagvliegende (sport)vliegtuigen en helikopters. Tevens is de kleine rietgans gevoelig voor verdichting van het landschap. De gemeten verstoringsafstand tot windmolenparken bedraagt 400 m. Bij wegen zijn verstoringsafstanden van 400-500 m gevonden. Op die afstanden reageren de ganzen dus nog op verkeer. Variatie in deze afstanden is mogelijk op grond van overheersing van andere omstandigheden. Door de traditionele binding van de kleine rietgans aan slaapplaatsen heeft verstoring op de slaapplaats ook gevolgen voor de aanwezigheid in de voedselgebieden. Extensivering van graslanden, of omwerking van grasland in akkers in de kerngebieden waar de kleine rietgans voorkomt, verlaagt de draagkracht van de voedselbron. Minder beschikbaar voedsel leidt tot afname van de benutting van de pleisterplaats. Eventuele barrières van windmolenparken en hoogspanningsleidingen bij pendelbewegingen tussen voedselterrein en slaapplaats werken verstoring.

4. Huidig voorkomen

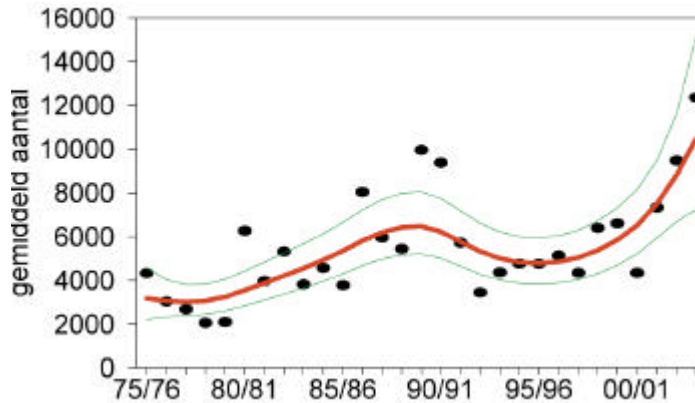
Alleen in zuidwest en centraal Friesland komt de kleine rietgans in grotere aantallen voor. Kleinere aantallen zijn soms aanwezig in Zuid-Holland en Zeeland.

Verspreidingskaart kleine rietgans

5. Beoordeling landelijke staat van instandhouding

Trends in Nederland: Vóór de strenge winter van 1955/56 overwinterde de kleine rietgans in klein aantal (hooguit 100 vogels) in Nederland. In 1960-1970 verbleven maximaal 10.000 kleine rietganzen in de herfst in Zuidwest-Friesland. In 1980-1985 volgde een toename naar maximaal 18.000 vogels.

Aantalsontwikkeling kleine rietgans

Recente ontwikkelingen: De Nederlandse populatie van de kleine rietgans laat sinds 1981 (1981-2003) een matige toename zien. Ook over de meest recente periode 1995-2003 neemt de populatie matig toe.

Beoordelingsaspect natuurlijk verspreidingsgebied: gunstig
Na 1955 is het verspreidingsgebied van de kleine rietgans in grote lijnen gelijk gebleven.

Beoordelingsaspect populatie: gunstig
De kleine rietgans neemt al decennia lang in aantal toe.

Beoordelingsaspect leefgebied: gunstig
De omvang en de kwaliteit van geschikt leefgebied voor de kleine rietgans nemen niet wezenlijk af.

Beoordelingsaspect toekomstperspectief: gunstig
Het is niet te verwachten dat de omstandigheden voor de kleine rietgans wezenlijk zullen verslechteren.

Landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van gemiddeld 8000 vogels (seizoensgemiddelde).

Streefbeeld bij de landelijke instandhoudingsdoelstelling: Behoud van de huidige situatie is voldoende voor deze soort.

Oordeel: gunstig

Beoordeling Staat van Instandhouding		
Aspect	1981	2004
Verspreiding	gunstig	gunstig
Populatie	gunstig	gunstig
Leefgebied	gunstig	gunstig
Toekomst	gunstig	gunstig
Eindoordeel	gunstig	gunstig

6. Bronnen

- Ebbinge B.S., Müskens G.J.D.M., Oord J.D., Beintema A.J. & van den Brink N.W. 2000. Stuurbaarheid van ganzen door verjaging en flankerende jacht rondom het ganzenopvanggebied Oost-Dongeradeel (Friesland) in 1999-2000. Alterra-rapport 128. Alterra, Wageningen.
- Kleefstra R. 1999. Slaaplaattellingen van ganzen en zwanen in het centrale merengebied van Fryslân in de winter van 1998/99. Rapport in eigen beheer, Akkrum.
- Koffijberg K., Voslamber B. & van Winden E. 1997. Ganzen en zwanen in Nederland: overzicht van pleisterplaatsen in de periode 1985-94. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Kowallik C. 2002. Auswirkungen von Windenergieanlagen, Straßen und Gebäuden auf die Raumnutzung von Nonnengänsen und ein Prognose-Verfahren zur Konfliktbewertung. Doctoraalverslag, Carl von Ossietzky Universiteit Oldenburg, Oldenburg.
- Madsen J. & Jepsen P.U. 1992. Passing the buck: the need for a flyway management plan for the Svalbard Pink-footed Goose. *In*: van Roomen M. & Madsen J. (eds), Waterfowl and agriculture: a review and future perspective of the crop damage conflict in Europe. IWRB Special Publication 21. IWRB, Slimbridge.
- Madsen J. & Fox A.D. 1995. Impacts of hunting disturbance on waterbirds -a review. *Wildl. Biol.* 1: 193-207.
- Madsen J., Cracknell G. & Fox A.D. (eds) 1999. Goose populations in the western Palearctic: a review of status and distribution. Wetlands International Special Publication 48/NERI, Wageningen/Rønde.
- Schreiber M. 2000. Windkraftanlagen als Störquellen für Gastvögel. *In*: Winkelbrandt A., Bless R., Herbert M., Kröger K., Merck T., Netz-Gerten B., Schiller J., Schubert S. & Schweppe-Kraft B. (eds), Empfehlungen des Bundesamtes für Naturschutz zu naturschutzverträglichen Windkraftanlagen. Bundesamt für Naturschutz, Bonn-Bad Godesberg.
- Wille V. 2000. Grenzen der Anpassungsfähigkeit überwinternder Wildgänse an anthropogene Nutzungen. PhD Thesis, Univ. Osnabrück. Cuvillier, Göttingen.